

ỨNG DỤNG CÔNG NGHỆ THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG TRONG ĐỔI MỚI NỘI DUNG, CHƯƠNG TRÌNH VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC Ở KHOA ĐỊA LÍ TRƯỜNG ĐHSP HÀ NỘI

PGS.TS Đặng Văn Đức

Khoa Địa lí - Trường ĐHSP Hà Nội

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trước những yêu cầu mới của sự nghiệp công nghiệp hoá và hiện đại hoá đất nước và những thách thức trước nguy cơ tụt hậu trên đường tiến vào thế kỷ XXI bằng cạnh tranh trí tuệ đang đòi hỏi phải đổi mới giáo dục - đào tạo. Đây không phải là vấn đề riêng nước ta mà là vấn đề đang được quan tâm ở mọi quốc gia trong chiến lược phát triển nguồn nhân lực phục vụ các mục tiêu phát triển kinh tế- xã hội.

Định hướng đổi mới phương pháp dạy học đã được xác định trong Nghị quyết TW2 khoá VIII là: “Đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục- đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thành nếp tư duy sáng tạo cho người học. Từng bước áp dụng các phương pháp tiên tiến và phương tiện vào quá trình dạy học, đảm bảo điều kiện và thời gian tự học, tự nghiên cứu của học sinh, nhất là sinh viên đại học. Phát triển mạnh mẽ phong trào tự học, tự đào tạo thường xuyên và rộng khắp trong toàn dân, nhất là thanh niên.”

Hiện nay Công nghệ thông tin và truyền thông (Information and communication technology- ICT) đã ảnh hưởng sâu sắc đến giáo dục đào tạo nói chung, đến đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp dạy học ở các trường đại học nói riêng.

Đổi mới phương pháp dạy học bằng Công nghệ thông tin và truyền thông là một chủ đề lớn được UNESCO chính thức đưa ra thành chương trình của thế kỷ XXI và UNESCO dự đoán sẽ có sự thay đổi nền giáo dục một cách căn bản vào những năm đầu của thế kỷ XXI do ảnh hưởng của Công nghệ thông tin và truyền thông.

Nhờ có công nghệ mới (ICT) mà giáo dục đã có thể thực hiện các tiêu chí mới:

- Học ở mọi nơi
- Học mọi lúc

- Học suốt đời
- Dạy cho mọi người và với mọi trình độ tiếp thu khác nhau.
- Đổi mới cách dạy và cách học, vai trò của thầy và trò có sự thay đổi.

Mô hình Giáo dục trong thời đại thông tin

Mô hình	Trung tâm	Vai trò người học	Công nghệ
<i>Truyền thống (1)</i>	Người dạy	Thụ động	Bảng/TV/Radio
<i>Thông tin (2)</i>	Người học	Chủ động	Máy tính cá nhân PC
<i>Tri thức (3)</i>	Nhóm	Thích nghi	PC+ Mạng

Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ra chỉ thị 29/2001/CT-BGD&ĐT về việc tăng cường giảng dạy, đào tạo và ứng dụng Công nghệ thông tin trong ngành Giáo dục giai đoạn 2001-2005 “Đổi mới giáo dục và đào tạo, CNTT có tác dụng mạnh mẽ, làm thay đổi nội dung, phương pháp, phương thức dạy và học. CNTT là phương tiện để tiến tới một “xã hội học tập”. Mặt khác, giáo dục và đào tạo đóng vai trò quan trọng bậc nhất thúc đẩy sự phát triển của CNTT...”.

Do vậy, việc ứng dụng ICT trong đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp dạy học là hết sức cần thiết, góp phần thực hiện tốt mục tiêu đào tạo giáo viên chất lượng cao ở khoa Địa lý, trường Đại học Sư phạm Hà Nội là đào tạo giáo viên :

- Có trình độ chuyên môn cao
- Có kỹ năng sư phạm tốt.
- Có khả năng nghiên cứu khoa học, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ sư phạm.
- Có khả năng ứng dụng ICT trong dạy học địa lý
- Có đủ năng lực và phẩm chất đạo đức đáp ứng được yêu cầu của giáo dục thế kỷ XXI và sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

Trong những năm qua khoa Địa lý đã sử dụng Công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) có hiệu quả trong đào tạo giáo viên chất lượng cao. Sinh viên tốt nghiệp đã đáp ứng được yêu cầu của xã hội, có khả năng sử dụng ICT trong đổi mới phương pháp dạy học địa lý ở nhà trường phổ thông.

II. ỨNG DỤNG ICT TRONG ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP ĐÀO TẠO Ở KHOA ĐỊA LÍ TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

Đổi mới phương pháp đào tạo giáo viên chất lượng cao là một nhiệm vụ quan trọng của trường Đại học Sư phạm Hà Nội trọng điểm. Trường có nhiệm vụ đi đầu về đổi mới phương pháp dạy học trong toàn ngành Giáo dục và Đào tạo.

ICT với công nghệ multimedia, với Internet, với đĩa CD đang làm thay đổi cách thức dạy và học. Từ chỗ thầy dạy chủ yếu là thuyết trình, trò thụ động ghi chép, nay việc dạy và học đã thay đổi với phương châm mới:

- Học tập mềm dẻo suốt đời thay cho học để thi cử trong một giai đoạn của cuộc đời.

- Học để nâng cao chất lượng cuộc sống, để nâng cao trí tuệ hơn là học để thi cử lấy bằng cấp.

- Tích cực hóa quá trình dạy và học qua việc làm cụ thể của giáo viên và sinh viên thay vì lí luận nhiều.

- Tích cực hóa quá trình học tập sẽ làm cho người học hứng thú, hưng phấn hơn, hiệu quả hơn, hiểu bài nhanh hơn, tiếp nhận và lưu giữ thông tin nhiều hơn. ICT làm được điều đó vì sử dụng các phương tiện nghe và nhìn trong multimedia, tạo ra các tình huống học tập khác nhau, tạo ra các nguồn tài nguyên thông tin phong phú trên mạng.

- Vận dụng linh hoạt việc áp dụng ICT vào từng hoàn cảnh, không áp dụng một cách máy móc, cứng nhắc.

- Đổi mới phương pháp dạy học bằng ICT sẽ làm tăng giá trị lượng thông tin, trao đổi thông tin nhanh hơn, trực quan sinh động hơn và hiệu quả hơn.

1. Ứng dụng ICT trong đổi mới nội dung, chương trình đào tạo

Chương trình đào tạo của khoa, ngoài học phần tin học chung của trường sinh viên còn được học về GIS, Mapinfo và chương trình dạy học cho tương lai của Intel (Intel Teach to the Future).

Trong giáo trình phương pháp dạy học địa lí đã dành một chương về ứng dụng ICT trong dạy học địa lí. Nội dung đề cập tới vai trò, khả năng ứng dụng ICT và cách khai thác các phần mềm để thiết kế bài giảng địa lí.

2. Ứng dụng ICT trong đổi mới phương pháp dạy học

Các bài giảng của giáo viên đều được thiết kế và trình bày trên Powerpoint có nội dung phong phú, sinh động hấp dẫn, kích thích tính tích cực, tự giác, chủ động và sáng tạo của sinh viên trong học tập.

Áp dụng phương pháp dạy học vi mô (Microteaching) vào rèn luyện nghiệp vụ cho sinh viên. Trong các giờ thực hành về phương pháp dạy học và rèn luyện nghiệp vụ sư phạm, sinh viên được tập soạn giáo án, tập giảng, thi Olympic địa lý kỉ niệm ngày nhà giáo Việt Nam 20 tháng 11 hàng năm với sự hỗ trợ của các phương tiện dạy học đa chức năng (Multimedia), sinh viên phấn khởi luyện tập, kỹ năng nghề nghiệp được nâng lên rõ rệt.

3. Hình thành kỹ năng sử dụng ICT cho sinh viên

Việc hình thành kỹ năng sử dụng Công nghệ thông tin trong dạy học địa lý cho sinh viên là một nhiệm vụ có tính chiến lược lâu dài, nhằm góp phần đổi mới phương pháp dạy học địa lý ở trường phổ thông theo hướng dạy học tích cực lấy học sinh làm trung tâm .

a. Kỹ năng khai thác đĩa CD Microsoft Encarta world Atlas 2004

- Khai thác dữ liệu từ Microsoft Encarta Atlas
 - . Khai thác bản đồ
 - . Khai thác thông tin dạng văn bản
 - . Khai thác hình ảnh
 - . Khai thác các Video clip
- Tổ chức thông tin Microsoft Encarta Atlas liên kết với các ứng dụng khác
 - . Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang Ms Word
 - . Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang Ms Excel
 - . Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang các chương trình đồ họa:
 - . Microsoft Powerpoint , Microsoft Publisher, Web.

b. Khai thác đĩa CD Microsoft Encarta Encyclopedia 2004

- Khai thác dữ liệu từ Microsoft Encarta Encyclopedia 2004
 - . Khai thác bản đồ
 - . Khai thác thông tin dạng văn bản

. Khai thác hình ảnh

. Khai thác các Video clip

-Tổ chức thông tin Microsoft Encarta Encyclopedia liên kết với các ứng dụng khác

. Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang Ms Word

. Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang Ms Excel

.Tổ chức thông tin và chuyển dữ liệu sang các chương trình đồ hoạ: Powerpoint, Web.

c. Khai thác đĩa CD. PcFact

- Khai thác các bản đồ hành chính các châu lục, các khu vực và các nước trên thế giới

- Khai thác các bản đồ tự nhiên các khu vực và các nước trên thế giới

-Khai thác các bản đồ thống kê kinh tế-xã hội (bản đồ dân số, bản đồ nông nghiệp, công nghiệp v.v...)

-Khai thác bản đồ các khu vực giờ trên Trái Đất, các bản đồ trống

- Khai thác các thông tin, số liệu, biểu đồ

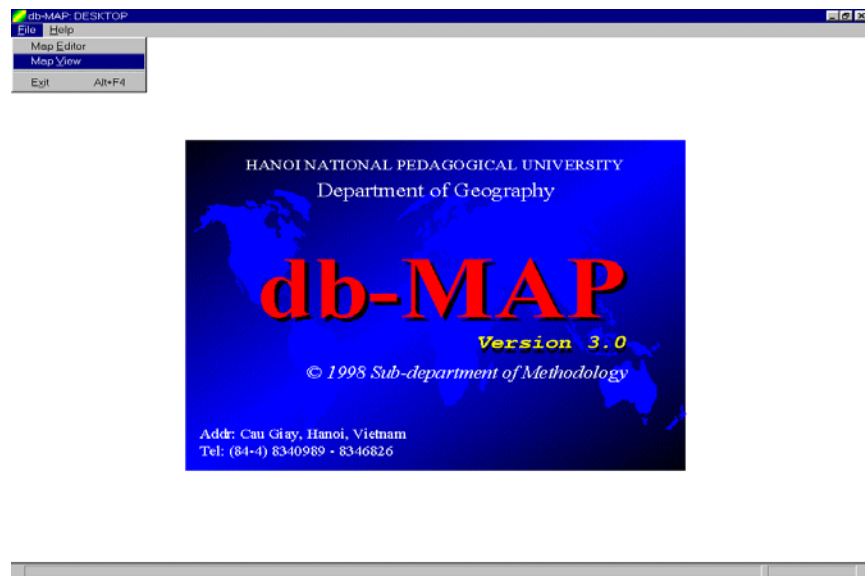
- Tra cứu một số đặc điểm của các đối tượng địa lý v.v...

d. Khai thác đĩa CD. Db-MAP

- Khai thác các tính năng của **Module MapEditor** (số hoá bản đồ, thiết lập cơ sở dữ liệu và hình ảnh, kết nối các đối tượng trên bản đồ với các số liệu khác, hình ảnh và đồ hoạ tương ứng).

- Khai thác các tính năng của **Module Mapview** (khai thác các bản đồ, tính toán, tìm kiếm các đối tượng trên bản đồ, thiết lập các bản đồ, tô màu, vẽ đồ thị, biểu đồ, chồng ghép các lớp bản đồ, tạo bản đồ dạng Raster từ bản đồ dạng Vector v.v...)

- Khai thác 13 bản đồ Việt Nam đã được mã hoá từ bản đồ hành chính Việt Nam có tỉ lệ 1:1.750.000 của Cục đo đạc và Bản đồ Nhà nước.

e. Kỹ năng làm việc với phần mềm Mapinfo để biên vẽ các bản đồ phục vụ dạy học địa lý.

f. Kỹ năng thiết kế và trình diễn trực quan bài giảng địa lý bằng Microsoft Powerpoint.

Các khóa sinh viên tốt nghiệp gần đây đều có khả năng sử dụng ICT để thiết kế bài giảng địa lý. Trong các buổi báo cáo khoa học, bảo vệ luận văn tốt nghiệp 100% sinh viên đều trình diễn trên Powerpoint. Nhiều luận văn tốt nghiệp với đề tài “Ứng dụng Công nghệ thông tin trong dạy học địa lý ở trường phổ thông” đạt kết quả xuất sắc.

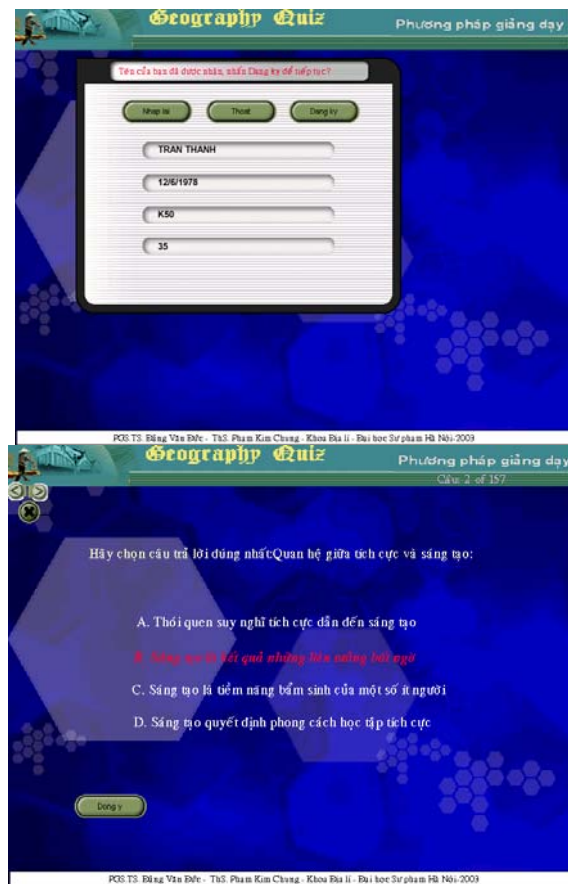
4. Ứng dụng ICT trong kiểm tra đánh giá kết quả học tập của sinh viên

Kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của sinh viên là một khâu có vai trò quan trọng, có thể nói là không thể thiếu được trong quá trình đào tạo giáo viên ở trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Kiểm tra, đánh giá đảm bảo mối liên hệ ngược, cung cấp những thông tin phản hồi trong quá trình dạy học bộ môn, giúp giáo viên kịp thời điều chỉnh việc dạy, và sinh viên kịp thời điều chỉnh việc học của mình.

Hiện nay, ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) trong đổi mới phương pháp dạy học cũng như trong kiểm tra đánh giá đang được phát triển mạnh mẽ, nó đã mang lại hiệu quả cao cho giáo dục- đào tạo.

Việc xây dựng và sử dụng phần mềm kiểm tra-đánh giá môn Phương pháp dạy học địa lý bằng phần mềm *Macromedia Authorware* nhằm thực hiện khách quan, hiệu quả hơn trong kiểm tra - đánh giá kết quả học tập của

sinh viên, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên ở khoa Địa lý, trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

III. KẾT LUẬN

Ứng dụng Công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) trong đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp dạy học ở khoa Địa lý - Đại học Sư phạm Hà Nội đã và đang được phát triển mạnh mẽ để đào tạo giáo viên chất lượng cao của một trường đại học sư phạm trọng điểm quốc gia.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quách Tuấn Ngọc, *Đổi mới giáo dục bằng CNTT-TT- Kỹ yếu hội thảo-2001*
2. Nguyễn Cảnh Toàn, *Nhiệm vụ đổi mới cách dạy, cách học ở một trường Đại học Sư phạm trọng điểm*. Tạp chí khoa học ĐHSP số 6- 2001.
3. Denise Chalmers, Richard Fuller: *Teaching for learning at University*, Australia- 1995.
4. David Lambert and David Balderstone: *Learning to Teach Geography in the Secondary School* – London and New York, 2000.

TÓM TẮT

Ứng dụng Công nghệ thông tin và truyền thông trong đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp dạy học ở khoa Địa lí, Đại học Sư phạm Hà Nội được tích hợp qua nội dung chương trình, các giáo trình và đổi mới phương pháp dạy học, qua việc hình thành kỹ năng và kiểm tra đánh giá kết quả học tập của sinh viên.

SUMMARY

USING ICT FOR RENOVATION CONTENT AND METHODS AT FACULTY OF GEOGRAPHY, HANOI UNIVERSITY OF EDUCATION

Dang Van Duc

- Using ICT for renovation content
- Using ICT for renovation of teaching methods
- Training skills of using ICT for the students
- Using ICT for renovation in the evaluation